

SZABÓ ANDRÁS

A nyilvánosság és az adatvédelem egyes kérdéseiről a büntetőeljárások során

Publicity and Data Protection during Criminal Proceedings

Abstract: The need for public access to criminal proceedings increased in Europe at the end of the eighteenth century. It was clear at the time that the public has the same interest as the offender, and it acts as a means of control. Therefore, the need for publicity was not an issue. But the world has changed a lot in the last 200 years. The interest in criminal cases has increased, often becoming a national or even international interest. But the data that become known to the public often have adverse consequences for both the offenders and the victims. It makes the problem even worse that the media reports on crimes are rarely objective.

In my study, I am looking for answers to the questions as to what problems publicity may cause and how these problems could be avoided without undermining the principle of publicity.

Keywords: media, publicity, criminal proceeding, personal rights, trial, data protection

Összefoglaló: A XIX. század hajnalán a nyilvánosság elvének az érvényesülése a büntetőeljárások során a korabeli értelmiség egyik legfontosabb célja volt. Ennek funkciója kettős: egyrészt a nyilvánosság jelenti az egyetlen valódi kontrollt a független igazságszolgáltatás felett, másrészt ezáltal elkerülhetővé válik, hogy az eljárásban részt vevők jogai csorbát szenvedjenek.

A XX. század végére azonban a nyilvánosság egészen más értelmet nyert, mint korábban. Míg évszázadokkal ezelőtt a nyilvánosság gyakorlatban inkább csak a közösség előtti nyilvános eljárást jelentette, addig manapság az információs társadalom megjelenésével a bűnügyek országos vagy akár nemzetközi érdeklődést is kiválhatnak.

Ez utóbbinak azonban számos olyan következménye van, ami már nem előnyös. A médián keresztül sokkal könnyebben szivároghatnak ki adatok mind a sértettek, mind az elkövetők vonatkozásában, melyekkel könnyen vissza lehet élni. Ráadásul a média nem csupán tájékoztat, hanem egyben véleményt alkot, ezzel pedig a közvéleményt befolyásolja, ha pedig a bírói döntés végül a közvéleménnyel ellentétes lesz, akkor az igazságszolgáltatásba vetett hit is csökkenhet. Az egyértelmű, hogy a nyilvánosság alapelvét mindezek ellenére sem lehet megszüntetni, ám a felvetett problémák valóságosak.

Tanulmányomban a nyilvánosság elvéből következő visszásságokat vizsgálom, valamint arról értekezem, hogy milyen megoldások lehetnek ezekre a problémákra, amelyek nem vezetnek a nyilvánosság indokolatlan korlátozásához. Ennek során a hatályos magyar jogszabályok is vizsgálat alá kerülnek.

Kulcsszavak: média, nyilvánosság, büntetőeljárás, személyiségi jogok, tárgyalás, adatvédelem

1. Bevezetés

A büntetőeljárások nyilvánossága olyan dilemmának tekinthető, amely néhány évszázada gyakorlatilag még nem létezett, mára azonban akut kérdéssé vált. Ennek az oka a világ változására vezethető vissza. Az 1800-as évek elején ugyanis a nyilvánosság még egész mást jelentett, mint manapság. Akkoriban a nyilvánosság kizárólag a tárgyalások nyilvánosságát jelentette, ami ellen releváns érv – legalábbis általános alapelvi szinten – nem hozható fel. A XX. század végére azonban a tömegtájékoztatás révén a nyilvánosság az eljárás adataihoz való széles körű hozzáférést jelent. Míg 200 évvel ezelőtt a nyilvánosság a tárgyalás nyilvánosságával együtt is csupán helyi szintű ismertséget jelentett, addig ma már a nyilvánosság országossá, sőt, időnként nemzetközi szintűvé válik.¹ Ez pedig újabb kérdéseket vet fel az eljárások nyilvánossága kapcsán.

Az eljárások nyilvános és zárt volta mellett egyaránt lehet a mai napig érveket felhozni. A büntetőeljárások során a nyilvánosság mellett a leggyakrabban hangoztatott érv, hogy az állampolgároknak joguk van a hiteles tájékoztatáshoz, a közérdekű információk nyilvánosak, éppen ezért fontos, hogy megfelelően tájékoztassuk a lakosságot a fontosabb, vagy nagyobb port kavaró esetekről. Ugyanakkor a nyilvánosság a terhelteket is védi, hiszen általa nagyobb a kontroll a jogalkalmazó szervek és a nyomozó hatóságok felett, kisebb az esélye, hogy az egykori inkvizitórius módszerekre emlékeztető törvénytelen módszerekkel próbálják kiszedni az elkövetőkből a beismerő vallomást. Mindent egybevetve megállapítható, hogy a nyilvánosság elve, bár a jogállamiság kritériumához is kapcsolódik – hiszen a nyilvánosság kizárása közvetett módon más eljárási szabálysértéseket is vonhat maga után –, elsősorban a demokrácia egyik fokmérője, hiszen általa a hatalomgyakorlás megfigyelése és ezáltal a kontrollja érhető el.²

Ugyanakkor a másik oldal mellett is lehet érveket felhozni. Áldozatok és szemtanúk esetén főleg a személyes adatok védelme és ezzel összefüggésben a biztonsághoz való jog jelenik meg mint a nyilvánosság elleni érv, elkövetői oldalon pedig ehhez csatlakozik a jó hírnévhez való jog, illetve az ártatlanság védelme, ami egy nyilvános tárgyalás esetén csorbulhat, különösen, ha a média is beszámol az eseményekről. A túlzott médiaérdeklődés pedig akár a nyomozás eredményességére vagy az ítélet meghozatalára is kedvezőtlen hatással lehet.

Jelen tanulmányomban elsősorban elkövetői oldalról vizsgálom a fenti kérdéskört, és felvázolom, hogy milyen mértékben érvényesül a nyilvánosság a büntetőeljárások során, illetve ez milyen aggályokat vet fel Magyarországon, különös tekintettel a média tájékoztatásának következményeire.

¹ ERDEI Árpád: *Tanok és tévtanok a büntető eljárásjog tudományában*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 2011, 227.

² HÁGER Tamás: *A nyilvánosság mint a tisztességes eljárás egyik garanciája a büntetőperben*. Pro futuro: a jövő nemzedékek joga, 2014/1, http://profuturo.lib.unideb.hu:8080/index.php?oldal=cikkadatok&folyoirat_szam=6&cikk_id=860 (letöltés ideje: 2021. 12. 27.).

2. A hatályos magyar szabályozás

A nyomozási szakban (ideértve a vizsgálati szakaszt is) főszabály szerint az eljárási cselekmények nem nyilvánosak, az egyes cselekményeken az érintettekén kívül mások nem vesznek részt. Azonban a nyomozó hatóság és az ügyészség feladatai között szerepel a nyilvánosság tájékoztatása a konkrét ügyekben. Ezt a szakirodalom mikroszintű nyilvánosságnak nevezi.³ Ezzel szemben a tárgyalások során a makroszintű nyilvánosság érvényesül,⁴ vagyis főszabály szerint nyilvánosak, ám az azokon történő kép-, video- és hangfelvétel csupán az érintettek hozzájárulásával lehetséges. Ugyanakkor a hozzájárulás megtagadása nem vonhatja maga után a nyilvánosság tájékoztatásához való jogának a sérelmét.

A Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (továbbiakban: *Be.*) ugyanakkor meghatározott esetekben a tájékoztatást, illetőleg a felvételek készítését is megtagadhatja. Ezek az esetek az alábbiak:

– A tájékoztatás következtében a büntetőeljárásban részt vevő – különösen a különleges bánásmódot igénylő – személy élete, testi épsége, egészsége, magánélethez fűződő joga közvetlen veszélynek lenne kitéve.

– A tájékoztatás megtagadása a büntetőeljárásban részt vevő – különösen a különleges bánásmódot igénylő – személy személyes adatainak védelméhez elengedhetetlenül szükséges.

– A tájékoztatás megtagadása elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy a büntetőeljárásban részt vevő – különösen a különleges bánásmódot igénylő – személy befolyás és megfélemlítés nélkül gyakorolja e törvény szerinti jogait és teljesítse e törvény szerinti kötelezettségeit.

– A tájékoztatással érintett információ minősített adat vagy zárt tárgyalás esetén a nyilvánosság kizárására okot adó érdekek védelme érdekében elengedhetetlenül szükséges.

– A tájékoztatás megadása sértené a büntetőeljárás vagy az egyes eljárási cselekmény eredményességét, valamint az eljárási cselekmény folyamatosságát vagy zavartalanságát.

A büntetőeljárás során a tárgyalások főszabály szerint nyilvánosak, ez alól azonban van néhány kivétel. Az egyik *de iure* nem nevesített, ám *de facto* létező kivétel, amikor nem is kerül sor tárgyalásra. Ez megtörténhet akkor is, ha az ügyészség és a terhelt egyezségével zárul le az eljárás, de akkor is, ha a bíróság határoz tárgyalás nélküli eljárásról. Előbbi olyan szempontból kevésbé releváns, hogy ez a terhelt akaratával megvalósuló eljárási cselekmény, utóbbiról azonban a bíró egyoldalúan dönthet, így felvet jogi aggályokat. Amikor a tárgyalást mellőző eljárások létjogosultságáról vitatkozunk, akkor voltaképpen a nyilvánosság és más eljárási alapelvek részleges csorbulásáról beszélünk, amelyet a hatékonyság és az eljárások gyors lefolytatásának az oltárán áldozunk fel. Ez alapvetően jogilag aggályos magatartás lenne, ám megfelelő garanciákkal mégis elfogadható. Ilyen garancia lehet, hogy csak a törvény által meghatározott esetekben

³ ANTAL Dániel: *A nyilvánosság és a büntetőeljárás*. *Studia Iuvenum Iurisperitorum*, 2010/5, 219.

⁴ *Uo.* 219.

kerülhet sor tárgyalás mellőzésére, hogy a maximálisan kiszabható büntetés mértéke, vagy legalábbis a felső határa, ezekben az ügyekben meghatározott, és – ami a legfontosabb – hogy a hozott döntés ellen a terhelt jogorvoslattal élhet, és e jogorvoslat során már nyilvános tárgyalásra kerül sor. A jelenlegi magyar szabályozás valamennyi előbb felsorolt kritériumot tartalmazza, így meglátásom szerint a tárgyalás mellőzése jogszerű és hatékony megoldás a büntetőeljárás rendszerünkben.

Ezenkívül a bíróságok kérelemre zárt tárgyalást is elrendelhetnek az alábbi okok fennállása esetén:

- erkölcsi okok,
- különleges bánásmódot igénylő személy érdekében,
- minősített adat és egyéb védett adatok érdekében.

Erkölcsi okok megléte különösen nemi erkölcs vagy a nemi élet szabadsága elleni bűncselekményeknél állhat fel, de más tényállásoknál is szóba jöhet, ha a sértett számára kényes, kellemetlen kérdésekre szükséges válaszolnia, amelyek olyan mértékben érintik a privát szféráját, ami nem tartozik a nyilvánosságra (ugyanakkor a bírói gyakorlat alapján önmagában a felek között fennálló homoszexuális kapcsolat nem alapozza meg a nyilvánosság erkölcsi okból történő kizárását). De akár egy adott személy jó hírnév-sérelmének a veszélye is megalapozhat egy ilyen döntést. A különleges bánásmódot a törvény konkrétan meghatározza. Ennek lehetnek személyi okai (elsősorban életkor vagy fizikai, szellemi, egészségi állapot, de ilyen lehet akár a tömegtől való félelem is), a bűncselekmény jellege (kirívóan erőszakos mivolta), illetve az érintett személy más eljárásban részt vevők személyekkel való kapcsolata. A minősített és védett adatok védelme érdekében történő zárt tárgyalás legfőbb oka a törvény indoklása alapján az, hogy egyes – különösen gazdasági – bűncselekmények esetén a tárgyalás során elhangozhatnak olyan információk, amelyek az üzleti titok hatálya alá esnek, és amelyeket mások (például az adott fél gazdasági konkurenciája) akár fel is használhatnak. Ezért adott esetben az ebből fakadó érdek is indokolhatja a nyilvánosság kizárását.

A tárgyalás nyilvánosságának korlátozására három további lehetőség is van. Az egyik az életkor: tárgyaláson főszabály szerint 14. életévét be nem töltött személy nézőként nem vehet részt, de 14–18 év közötti személyek jelenlétét is kizárhatja a tanácselnök. A második egy fizikai korlát, a tárgyalóterem befogadóképessége. Ez utóbbi, bár bíróságonként eltérő mértékű korlátozást jelent, teljesen reális érv, hiszen az emberi méltósághoz való jog komoly csorbulását is maga után vonhatja (nem melleleg – főleg a mostani pandémiás időszakban – akár az egészségre is veszélyes lehet). Ugyanakkor ezzel visszaélni nem lehet, a várhatóan nagy érdeklődést kiváltó ügyeknél törekedni kell minél nagyobb fogadótérrel rendelkező tárgyalótermet biztosítani, és ez a fizikai korlátozás nem jelentheti a teljes nyilvánosság kizárását, ahogy a tájékoztatási kötelezettség korlátozását sem. Ugyanígy a zárt tárgyalás elrendelése nem érinti az ítélethirdetés nyilvánosságának alapkövetelményét. A harmadik eset a tárgyalás rendjét megzavaró személyek kizárása a tárgyalásról, ám ez annyira természetes és magától értetődő szabály, hogy ezzel részletesebben nem is kívánok foglalkozni.

A nyilvánosságra vonatkozó előírások megszűnése relatív eljárási szabályszegésnek minősül, vagyis mérlegelés tárgyát képezi, hogy az adott ügyben lényeges eljárási szabályszegés történt-e – ami egyes eljárási cselekmények megismétlését vonja maga után – vagy sem.

Ezzel a korábbi szabályozásnál valamelyest megengedőbb rendelkezés született, ugyanis az új Be. hatálybalépését megelőzően a zárt tárgyalás jogosulatlan elrendelése abszolút eljárási szabálysértésnek minősült (vagyis mérlegelés nélkül a szabálytalan eljárási cselekmény megismétlését vonta maga után), és csak a nyilvánosság kizárását elrendelő törvényességi okok fennállása ellenére nyilvánosan megtartott tárgyalás jelentett relatív eljárási szabálysértést. Ennek nyilvánvaló előnye, hogy így kevésbé releváns ügyekben nem szükséges akár az ügy teljes újratárgyalása, ugyanakkor már több kritika érte a rendszert amiatt, hogy azzal, hogy a nyilvánosság indokolatlan kizárása nem abszolút eljárási szabálysértés, a felek tisztességes eljáráshoz való joga is jelentős mértékben csorbul.⁵

Megemlíthető még, hogy bár a tájékoztatási kötelezettség főszabály szerint a hatóságok feladata, a bíró a konkrét ügyben nem nyilatkozhat. Ennek legfőbb oka az, hogy a bíró nem sajtóreferens, és nem biztos, hogy megfelelően tudja átadni az információkat a jogi végzettséggel nem rendelkező újságíróknak, továbbá az optikája sem jó annak, ha a bíró magyarázkodik az ítélethirdetés után.⁶ Ezért célszerűbb, ha ezt a feladatot nem ő látja el, hanem kommunikációs szakismerettel rendelkező személy.⁷

A jogszabályokból kitűnik, hogy nagyon sok olyan rendelkezés található, amely alapvetően a sértettek és a tanúk érdekeit védi, és az ő jogaik érvényesítése érdekében zárja ki a nyilvánosságot. Ez tökéletesen indokolt, hiszen a résztvevők személyes adatai tárgyaláson, de akár már az iratismertetésen is kiderülhetnek, ami a retorzió veszélyét reálissá teszi. E mellett az is fontos, hogy a sértettek szegényérzete ne növelje a viktimizáció következményeit. Ugyanakkor meglehetősen ritkák azok az esetek, amikor a terhelt érdekében lehet elrendelni a nyilvánosságot, holott ennek is lehet jelentősége. Egyet tudok érteni Háger Tamással abban, hogy ez különösen fontos akkor, ha az egyik terhelt a többire nézve terhelt vallomást tesz,⁸ ugyanakkor azt gondolom, hogy valamennyi eljárásban lehetnek az elkövetőre nézve hátrányos következmények a nyilvánosságból adódóan, ha az egy, a média által felkapott ügyé válik. A továbbiakban erről fogok részletesebben értekezni.

---

3. A média véleményformáló hatása

A fentieknek következménye az, hogy nem ritkán egy büntetőeljárásnak akár már a korai szakaszában megtörténik az, hogy az elkövető neve, illetve más személyes adatai (vagyonai helyzet, lakóhely, szexuális hovatartozás, családi állapot stb.) a nyilvánosság

⁵ VARGA Petra: *A nyilvánosság elvének érvényesülése a büntetőeljárásban*, Debreceni Jogi Műhely, 2018/1–2. 90.

⁶ ANTAL: *i. m.*, 229.

⁷ Megjegyzendőnek tartom, hogy e téren azért a jogász szakma véleménye nem egységes. Vannak, akik azt mondják, hogy egy bírónak – mivel a nép szolgálatában van – kötelessége lenne a közvélemény elé kiállni és kommunikálni az emberek felé. Más vélemények szerint meg az első kézből történő tájékoztatás még abban az esetben is pontosabb, precízebb, mint a másodkézből való, ha a sajtóreferens közvetlen a bíróval áll kapcsolatban.

⁸ HÁGER Tamás: *A nyilvánosság mint a tisztességes eljárás egyik garanciája a büntetőperben*. Pro Futuro. A jövő nemzedékek joga, 2014/1, http://profuturo.lib.unideb.hu:8080/index.php?oldal=cikkadatok&folyoirat_szam=6&cikk_id=860 (letöltés ideje: 2021. 12. 27.).

számára is elérhetővé válnak, abban az esetben is, ha a terhelt egyébként nem közszereplő. Ugyanakkor óhatatlanul felmerül a kérdés, hogy ez miért probléma? Hiszen a média megtörtént bűnesetekről számol be, amelyeket az esetek döntő többségében a terhelt valóban elkövetett! Ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy a legtöbb ember nem közvetlenül, hanem közvetett módon, a médián keresztül szerez információt egy bűncselekményről. Ez pedig már több szempontból felvet aggályokat.

Apró tárgyalástechnikai problémaként az is megemlíthető, hogy ha nagy a sajtóérdeklődés, akkor a rengeteg sajtómunkatárs felvétele megzavarhatja a tárgyalás menetét, és akár – a korábban említett területi okból – ki is zárhatja az érdeklődők egy részét. Ezen kívül volt már arra is példa, amikor a sajtómunkatárs a viselkedésével (tárgyalás közbeni telefonálás, evés) zavarta meg a bírót.⁹ De ez még nem akkora probléma, ráadásul viszonylag egyszerűen kiküszöbölhető. Ám a tájékoztatások tartalma még ennél is nagyobb problémákat vonhat maga után.

Számos esetben tapasztalhatjuk, hogy a média nem a megfelelő képet adja vissza egy bűnelkövetőről. És e mögött nagyon sokszor még csak szándékosság sincs (bár van, amikor a szenzációhajhászás és a profitmaximalizálás jelenik meg mögöttes célként), egész egyszerűen arról van szó, hogy egy hírközlés során már csak időbeli és területi okokból sem lehet olyan részletesen körüljárni egy bűncselekmény elkövetésének körülményeit, mint ahogyan azt egy bíróság megtette, ráadásul a száraz tényadatok nehezen is fogyaszthatóak a legtöbb olvasó számára. De ezen kívül is számos más olyan eleme van a média hírközléseinek, ami a jó hírnév, illetve az igazságszolgáltatásba vetett hit szempontjából akár aggályos is lehet.

Az egyik ilyen a média által alkotott torz bűnözői kép. A hírekben megjelenő bűnügyi tájékoztatások hajlamosak arra, hogy az elkövetőt velejéig romlott emberként állítsák be, az ő enyhítő körülményeit, az életútját, hogy egyáltalán mi vezetett a bűncselekmény elkövetéséhez, elhallgassák, ezek gyakran meg sem jelennek a bűnügyi hírekben, ám annál inkább kiemelik a cselekmény kegyetlen vagy brutális jellegét.¹⁰ Amikor meg nem ez történik, akkor gyakran jelenik meg a másik véglet, hogy szinte csak a mentő körülményekről esik szó, mintha feledtetni akarnák a bűncselekmény elkövetésének a tényét (lásd Ambrus Attila vagy a meggyborba fagyállót öntött gazda esete).

A sértetti oldalon pedig pont ennek a viselkedésnek az ellenkezőjét látjuk, igyekeznek ártatlannak beállítani az áldozatot, a sértetti felelősségről ritkán esik szó (emberölésnél ennek kegyeleti okai is vannak), ahogy az áldozat és az elkövető kapcsolata sincs kellőképpen kibontva. Mindezeknek egyenes következménye, hogy torz, az emberekben lévő gyűlölet fokozására alkalmas cikkek jelennek meg a médiában.¹¹

Egyszerűen szólva a média kialakít egy képet az elkövetőről és a cselekményről, és ezt közvetíti a lakosság felé, akik – ellentétes információk híján – átveszik ezt a képet.¹² A probléma akkor van, ha ez a kialakult kép a bíróság által kialakított képtől jelentősen

⁹ HAVASINÉ KULCSÁR Petra: *A tárgyalás nyilvánossága, a tárgyalás nyilvánosságának korlátozása. A sajtó jelenléte a büntetőeljárásban: avagy a nyilvánosság fogságában*, Büntetőjogi tanulmányok, 2017/18, 72.

¹⁰ GÖNCZÖL Katalin, KERESZSI Klára, KORINEK László, LÉVAY Miklós: *Kriminológia – Szakkriminológia*, Complex Kiadó, Budapest, 2006, 259.

¹¹ *Uo.*, 260.

¹² HAVASINÉ KULCSÁR: *i. m.*, 72.

eltér. Ekkor ugyanis a közvélemény (közvetett módon a média) komoly nyomást gyakorol az igazságszolgáltatásra, hogy az általuk reálisnak gondolt ítéletét hozza. Olyan rendszerekben, ahol az igazságszolgáltatásban laikusok is részt vesznek (pl. ülnökök, esküdtek), ez akár az igazságszolgáltatás függetlenségét is veszélyeztetheti.

Amennyiben az igazságszolgáltatást kizárólag jogban jártas és képzett bírók gyakorolják – mint ahogy ez Magyarországon is így van –, akkor vélelmezhető, hogy ők azért ellen tudnak állni a közvélemény nyomásának, így az igazságszolgáltatás és a bírói függetlenség nincs veszélyben. Ugyanakkor még a tapasztalt bírák számára is ad egy extra terhet a közvélemény nyomása, ha pedig a döntésük nem kompatibilis a kialakult véleménnyel, az mindenképp az igazságszolgáltatásba vetett hitet rombolja. Tehát a média torzító hatásának negatív következményei akkor is megjelennek, ha ennek az ítélet tekintetében nincs következménye.

Egy másik torzító körülmény a média szelektáló tevékenysége. Mivel a korábban említett korlátok miatt nincs lehetőség minden bűnügyről beszámolni, valamilyen szempont alapján muszáj szelektálniuk. És ennek a szelekciónak a mértéke nem csupán az adott bűnesetek súlyosságától, hanem az adott napon megjelenő más hírektől is függ. Ugyanakkor ennek is megvan a maga kedvezőtlen hatása. Bár az általános felfogás az, hogy a közfelháborodást egy bűncselekmény kapcsán súlyosító körülményként kell értékelni, Rácz György¹³ már a rendszerváltás előtt is megkérdőjelezte, hogy a média szelekciós hatására tekintettel van-e létjogosultsága egy ilyen bizonytalan körülmény értékelésének.¹⁴ De a mai napig találunk olyan ítéleteket, amelyek vitatják ennek a körülménynek a létjogosultságát. Ugyanakkor akár értékeli a bíróság a fenti körülményt, akár nem, ha a médián keresztül személyes adatok, esetleg fényképek kerülnek nyilvánosságra egy személyről, akkor onnantól kezdve neki számolnia kell a közvélemény haragjával.

E téren pedig a média szelekciója súlyos következményekkel járhat. És itt nem is elsősorban a súlyos, élet elleni bűncselekményekre kell gondolni, mert azokról az esetek többségében – különböző súllyal ugyan, de – a média tájékoztat. Vannak azonban olyan deliktumok, amelyek száma nagyon magas, és felkelti az emberek érdeklődését, viszont azok nagy mennyisége miatt képtelenség az összesről beszámolni. Az egyik ilyen tényállás az állatkínzás, ami általában igen erőteljes hatást vált ki a közvéleményből, viszont az esetek döntő többsége sosem jut az emberek tudomására. Épp ezért a média szelektáló hatása óhatatlanul hátrányos helyzetbe hoz egyeseket más olyan elkövetőkkel szemben, amelyek ügyére a médiumok kevésbé voltak kíváncsiak.

Egy másik szelekciós probléma, amire a média hajlamos, hogy egyes ügyekről annak megtörténtekor beszámolnak, de az eljárás lezárásáról már nem. A súlyosabb, országos érdeklődést kiváltó ügyekben mondjuk ez nem jellemző, ám helyi ügyeknél erre gyakrabban kerül rá sor. Egy példával élve: szülővárosomban, Pécsen, 2008-ban egy csuklós busz, akkor még ismeretlen okokból, felszaladt a járdára, több fát letarolt, és egy idős hölgy halálát okozta. Akkoriban erről az összes helyi online hírportál beszámolt, ahogy a fél évvel későbbi vádemelésről is. Az eljárás során ugyanakkor kiderült, hogy

¹³ Rácz György: *Súlyosító körülmény-e a bűncselekmény okozta közfelháborodás?* Magyar Jog, 1988/4 (XXXV) 351.

¹⁴ SZABÓ András: *A közvélemény és a közfelháborodás megjelenése a bírói gyakorlatban* = Jog és Állam. XV., szerk. MISKOLCZI-BODNÁR Péter. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója, 153.

más buszvezetők is panaszkodtak arra, hogy bizonyos esetekben úgy érezték, mintha a gépjármű féke nem működne megfelelően, és náluk is előfordult már, hogy akaratlanul a járdára hajtottak, ám ezekből szerencsére nem lett tragédia. Az eljárás során első fokon felmentették a vádlottat, és noha másodfokon megállapították a felelősségét a nyilvánvaló technikai hiba ellenére is, harmadfokon új eljárásra kötelezték a másodfokú hatóságot, amely végül jogerősen, felmentéssel ért véget.

Ami a jelen tanulmány szempontjából érdekes, hogy amíg a balesetről és a vádemelésről rengeteg cikk született, addig a felmentő ítéletekről alig-alig, azt pedig, hogy az ügy jogerősen lezárult, már csak onnan tudtam meg, hogy a terhelt védője informálisan tájékoztatott róla, a hírportálok ezzel kapcsolatban gyakorlatilag semmit sem közöltek (vagy legalábbis én nem találtam ezzel kapcsolatos híreket). Ez viszont objektíve ronthatja egy személy hírnevét, hiszen a köztudatban ő mint „bűnös” marad meg, holott a bíróság jogerősen ennek éppen az ellenkezőjét mondta ki.

Látható tehát, hogy a média sok tekintetben torzít. És ezeknek az elkövető életére a büntetőeljárás, és adott esetben a büntetés-végrehajtás befejezését követően komoly hatással lehet. Szerencsére az azért viszonylag ritka Magyarországon, hogy bűnelkövetőkkel szemben bosszúból erőszakos bűncselekményeket követnének el, ugyanakkor a reszocializációs folyamat eleve nagyon nehéz, a börtönökből szabaduló személyeknek az általában alacsony végzettségük és a telített munkaerőpiac mellett szembe kell nézniük a múltjukra adott társadalmi reakcióval. Ha pedig ez a médián keresztül felerősödik, az még inkább megnehezíti az elkövetők reszocializációját. Ez pedig könnyen újabb bűncselekmények elkövetését generálhatja.

---

4. Záró gondolatok

Jelen tanulmányomban elsősorban arra próbáltam rávilágítani, hogy egy eljárási alapelv, amelynek létjogosultsága két évszázaddal ezelőtt megkérdőjelezhetetlen volt, az információs társadalom megjelenésével és a hírek egyre nagyobb ütemű és sebességű terjedésével már újabb kérdéseket vet fel. Ugyanis a tájékoztatáshoz fűződő közérdek szembenállhat akár személyiségi jogokkal, akár az igazságszolgáltatás függetlenségének alapelvével. És ezek között a közéletet nagyon nehéz megtalálni.

Az előző fejezetben felvázolt példák ellenére semmiképpen nem szerencsés az eljárás nyilvánosságának a korlátozása. Egyfelől azért nem, mert ez gyakorlatilag az igazságszolgáltatásnak mint hatalmi ágnak az egyetlen állandóan működő kontrollja, másrészt pedig azért, mert bár felvázolásra került, hogy a médiának milyen negatív hatása lehet az igazságszolgáltatásra, de ennek meglehetnek, sőt megvannak a pozitív hatásai is. Hiszen a média beszámol a sikeres rendőri akciókról, segít megértetni a közvéleménnyel a bírák szakmai, ám laikus füllel néha nehezen érthető indoklásait, ha pedig a közvélemény és a bíró értékítélete megegyezik, akkor a hírek közvetítésével akár növelheti is az igazságszolgáltatásba vetett bizalmat. Tehát a média által betöltött szerep szükséges és elkerülhetetlen. Arra viszont törekedni kell, hogy a tömegtájékoztatásból adódó negatív következmények minimalizálva legyenek.

Ennek keretében fontos, hogy amikor a bírók a zárt tárgyalásról döntenek, akkor ne csak a sértettek, illetőleg tanúk, hanem a terhelti érdekek is mérlegelésre kerüljenek. Természetesen az sem jó, ha ezek túl nagy szerepet kapnak, de adott esetben indokolt lehet az ő érdekükben is meglépni ezt. A média kapcsán jogalkotói úton nem sok mindent lehet tenni, hiszen a sajtószabadság szigorú korlátozása nem lenne szerencsés, inkább azt kellene elérni, hogy az egyes portálok maguk érezzék a felelősségüket a közvélemény kialakításában, és ennek megfelelően tájékoztassanak. E téren a legnagyobb hibának azt gondolom, hogy egyes médiumok gyakran összemossák a tényeket a szerkesztői véleménnyel, ami nagyon nem szerencsés. Természetesen egy szerkesztőnek nincs megtiltva, hogy egy adott ügyről véleménycikket írjon, ám ez esetben célszerű egy objektív, a bíróság álláspontját tükröző, leíró jellegű, és egy ettől független, a szerkesztő véleményét tartalmazó cikket írni, a kettőt világosan és egyértelműen elválasztva egymástól. Ezenkívül, ha egy oldal egy eseményről a kezdetekkor beszámolt, akkor azt gondolom, hogy alapelvárás kell hogy legyen, hogy annak a befejezéséről is hasonló részletességgel számoljon be.

Ha ez a két kritérium maradéktalanul teljesülne minden médiafelületen, akkor már sokkal közelebb lennénk ahhoz, hogy a média az egyébként jogszerű tevékenységével ne okozzon kárt se a büntetőeljárások résztvevőinek, se a büntető igazságszolgáltatásnak.

Irodalomjegyzék

1. ANTAL Dániel: *A nyilvánosság és a büntetőeljárás*, Studia Iuvenum Iurisperitorum, 2010/5., 213–239, szerk. DRINÓCZI Tímea
2. ERDEI Árpád: *Tanok és tévtanok a büntető eljárásjog tudományában*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2011.
3. GÖNCZÖL Katalin, KEREZSI Klára, KORINEK László, LÉVAY Miklós: *Kriminológia – Szakkriminológia*, Complex Kiadó, Budapest, 2006.
4. HÁGER Tamás: *A nyilvánosság mint a tisztességes eljárás egyik garanciája a büntetőperben*. Pro Futuro. A jövő nemzedékek joga, 2014/1. (letöltés ideje: 2021. 12. 19.)
5. HAVASINÉ KULCSÁR Petra: *A tárgyalás nyilvánossága, a tárgyalás nyilvánosságának korlátozása. A sajtó jelenléte a büntetőeljárásban: avagy a nyilvánosság fogságában*, Büntetőjogi tanulmányok, 2017/18, 51–81. (letöltés ideje: 2021. 12. 19.)
6. RÁCZ György: *Súlyosbító körülmény-e a bűncselekmény okozta közfelháborodás?* Magyar Jog, 1988/4, 351–352.
7. SZABÓ András: *A közvélemény és a közfelháborodás megjelenése a bírói gyakorlatban* = Jog és Állam XV. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója, szerk. MISKOLCZI-BODNÁR Péter, 147–157.
8. https://ajk.kre.hu/images/doc6/PR/Allam_es_Jog_XV_Doktorandusz_konferencia_kotete.pdf (letöltés ideje: 2021. 12. 19.)
9. VARGA PETRA: *A nyilvánosság elvének érvényesülése a büntetőeljárásban*. Debreceni Jogi Műhely, 2018/1–2.
10. http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/1_2_2018/a_nyilvanosság_elvenek_ervenyesules_a_buntetoeljarasban/ (letöltés ideje: 2021. 12. 19.)